

TINH GỌN TỔ CHỨC BỘ MÁY HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ ĐÁP ỨNG YÊU CẦU PHÁT TRIỂN TRONG BỐI CẢNH MỚI

PHẠM NGỌC HÒA (*)

Tóm tắt: Việt Nam đang bước vào kỷ nguyên phát triển mới với những vận hội lớn nhưng cũng đặt ra không ít thách thức đối với tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị. Trong đó, tinh gọn tổ chức bộ máy vừa là quan điểm chỉ đạo của Đảng và Nhà nước, vừa là nhu cầu của Nhân dân. Bài viết làm rõ bối cảnh lịch sử và kết quả đạt được trong tinh gọn tổ chức bộ máy thời gian qua; từ đó, đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống chính trị đáp ứng yêu cầu phát triển trong bối cảnh mới.

Từ khóa: Cải cách hành chính; sáp nhập đơn vị hành chính; tinh gọn tổ chức bộ máy.

Abstract: Vietnam is entering a new era of development with significant opportunities, while also facing considerable challenges for the organizational structure of the political system. Streamlining the organizational apparatus is both a guiding principle of the Party and the State and a practical demand of the people. This article clarifies the historical context and achievements in streamlining the organizational apparatus in recent times, and proposes several solutions to enhance the operational effectiveness of the political system to meet development requirements in the new context.

Keywords: Administrative reform; merger of administrative units; organizational streamlining.

Ngày nhận bài: 06/9/2025 Ngày biên tập: 12/12/2025 Ngày duyệt đăng: 19/12/2025

1. Tinh gọn tổ chức bộ máy là tất yếu khách quan của sự phát triển

Trong hành trình phát triển của mỗi quốc gia, có những cuộc cách mạng mang tính bước ngoặt, không chỉ thay đổi cách thức vận hành của bộ máy quản lý, mà còn định hình tư duy và tương lai của cả dân tộc. Trong đó, tinh gọn tổ chức bộ máy không đơn thuần là việc giảm biên chế hay hợp nhất các cơ quan một cách cơ học, mà là một sự chuyển đổi căn bản của một hệ thống chính trị tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả. Tinh gọn tổ chức bộ máy cũng phản ánh sự điều chỉnh quyền lực giữa trung ương và địa phương để thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, theo đó những vùng tiềm năng có thể được tách ra để chủ động thu hút đầu tư và xây dựng chiến lược riêng, còn các địa phương có quy mô nhỏ,

nguồn lực yếu có thể được hợp nhất vào một đơn vị lớn hơn để tận dụng lợi thế kinh tế quy mô và thu vốn đầu tư.

Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách nhằm tinh gọn tổ chức bộ máy. Ngày 25/10/2017, Hội nghị Trung ương lần thứ 6 khóa XII đã ban hành Nghị quyết số 18-NQ/TW một số vấn đề về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả (Nghị quyết số 18-NQ/TW). Tiếp đó, Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng đề ra định hướng phát triển đất nước đến năm 2030 là “Xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa trong sạch, vững mạnh, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, vì nhân dân phục vụ và vì sự phát triển của đất nước”⁽¹⁾. Bộ Chính trị ban hành Kết luận số 126-KL/TW ngày 14/02/2025 và Kết luận số 127-KL/TW ngày 28/02/2025 về triển khai nghiên cứu, đề xuất tiếp tục sắp xếp tổ chức bộ máy

(*) *Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Đồng Tháp*

Ủy viên Trung ương Đảng, Bộ trưởng Bộ Nội vụ Phạm Thị Thanh Trà (nay là Phó Thủ tướng Chính phủ) phát biểu tại Phiên họp thứ hai của Ban Chỉ đạo về sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy của Chính phủ. Ảnh: TTXVN

của hệ thống chính trị. Đặc biệt, ngày 12/4/2025, Hội nghị Trung ương lần thứ 11 khóa XIII ban hành Nghị quyết số 60-NQ/TW để thống nhất chủ trương sáp nhập đơn vị hành chính cấp tỉnh, từ 63 tỉnh, thành phố còn 34 tỉnh, thành phố (gồm 28 tỉnh và 06 thành phố trực thuộc Trung ương), không tổ chức đơn vị hành chính cấp huyện, sáp nhập đơn vị hành chính cấp xã và thực hiện mô hình tổ chức chính quyền địa phương 02 cấp; giao Mặt trận Tổ quốc Việt Nam xây dựng phương án sắp xếp các tổ chức chính trị - xã hội, các hội quần chúng được Đảng và Nhà nước giao nhiệm vụ.

Quán triệt quan điểm chỉ đạo của Đảng, Chính phủ đã ban hành Kế hoạch số 141/KH-BCĐTKNQ18 ngày 06/12/2024 về định hướng sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy của Chính phủ; Ủy ban Thường vụ Quốc hội ban hành Nghị quyết số 76/2025/UBTVQH15 ngày 14/4/2025 về việc sắp xếp đơn vị hành chính năm 2025. Kỳ họp thứ 9, Quốc hội khóa XV đã biểu quyết thông qua Nghị quyết sửa đổi, bổ sung một số điều của Hiến pháp năm 2013 và các đạo luật phục vụ việc sắp xếp tinh gọn tổ chức bộ máy, sắp xếp đơn vị hành chính, tổ chức chính quyền địa phương 02 cấp. Qua đó đã tháo gỡ những rào cản, khó khăn, vướng mắc về thể chế để tạo hành lang pháp lý, tạo nền tảng cho phát triển, khơi thông các điểm nghẽn, đẩy mạnh phân cấp, phân quyền gắn với tinh gọn tổ chức bộ máy, kiến tạo không gian phát triển mới cho các địa phương.

Ngày 01/7/2025 đánh dấu bước ngoặt quan trọng trong tiến trình cải cách hành chính

ở nước ta: mô hình chính quyền địa phương 02 cấp (tỉnh và xã) chính thức được triển khai trên cả nước. Cuộc cách mạng tinh gọn tổ chức bộ máy là bước đi lịch sử có ý nghĩa chiến lược, đánh dấu một giai đoạn phát triển mới của hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả, gần dân, sát dân, vì Nhân dân phục vụ, để mọi lợi ích thuộc về Nhân dân. Đây là yêu cầu khách quan của sự nghiệp phát triển đất nước trong bối cảnh toàn cầu hóa, chuyển đổi số và Cách mạng công nghiệp lần thứ tư.

2. Bối cảnh lịch sử và thực tiễn của quá trình tinh gọn tổ chức bộ máy

Hơn hai thế kỷ qua (kể từ thời nhà Nguyễn năm 1802), việc tách nhập các đơn vị hành chính cấp tỉnh đã diễn ra khoảng 10 lần, nghĩa là cứ khoảng 20 năm/lần. Đến thời Pháp thuộc, khi thực dân Pháp điều chỉnh ranh giới hành chính nhằm phục vụ mô hình cai trị thuộc địa, tất cả đều thể hiện rõ động lực kiểm soát lãnh thổ và quản lý dân cư. Sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, Chính phủ tiếp tục tinh gọn tổ chức bộ máy, giảm số tỉnh từ 71 xuống còn 44 để tập trung nguồn lực cho kháng chiến chống thực dân Pháp. Hiến pháp năm 1946 phân chia chính quyền ở nước ta thành ba cấp là trung ương, tỉnh và xã; ngoài ra còn có thêm hai cấp hành chính là cấp bộ (Bắc Bộ, Trung Bộ, Nam Bộ) và cấp huyện.

Đến giai đoạn 1954 - 1975, đất nước tạm thời bị chia cắt thành hai miền, trong đó miền Bắc thực hiện việc sáp nhập đơn vị hành chính cấp tỉnh để quản lý hiệu quả nền kinh tế và xây dựng lực lượng cho giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Chịu ảnh hưởng từ mô hình Xô viết, Hiến pháp năm 1959 quy định nước ta chia thành bốn cấp (Trung ương, tỉnh, huyện, xã); ở mỗi cấp chính quyền đều tổ chức Hội đồng nhân dân và Ủy ban hành chính.

Sau ngày đất nước hoàn toàn thống nhất (30/4/1975), nước ta tiếp tục chủ trương sáp nhập đơn vị hành chính cấp tỉnh để tinh giản bộ máy, giảm chi phí hành chính và tăng cường kiểm soát trong bối cảnh nền kinh tế duy trì mô hình kế hoạch hóa tập trung bao cấp. Khi chính sách đổi mới bắt đầu được triển khai thực hiện năm 1986, tư duy quản lý thay đổi theo hướng phân cấp và tạo động lực phát

triển cho từng địa phương; do đó từ năm 1989 và kéo dài đến cuối những năm 1990, Việt Nam bước vào giai đoạn tách tỉnh lớn thành các tỉnh nhỏ nhằm giúp các địa phương phát huy tiềm năng, thu hút đầu tư và quản lý linh hoạt hơn. Như tỉnh Bình Trị Thiên tách thành tỉnh Quảng Bình, tỉnh Quảng Trị và tỉnh Thừa Thiên Huế; tỉnh Sông Bé tách thành tỉnh Bình Dương và tỉnh Bình Phước, hay tỉnh Cửu Long tách ra thành tỉnh Vĩnh Long và tỉnh Trà Vinh, tỉnh Minh Hải tách ra thành tỉnh Bạc Liêu và tỉnh Cà Mau... Cuộc cách mạng về sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị theo hướng tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả đã đạt được những kết quả mang tính đột phá. Từ ngày 01/7/2025, mô hình chính quyền địa phương 02 cấp tại 34 tỉnh, thành phố, với 3.321 xã, phường, đặc khu với không gian được tổ chức lại theo hướng bổ sung, hỗ trợ, tạo động lực nội sinh cho từng tỉnh, thành phố, từng vùng và trên phạm vi toàn quốc. Đây là cuộc cách mạng có quy mô lớn nhất kể từ sau đổi mới, mang theo kỳ vọng tạo nên bộ máy hành chính tinh gọn, hoạt động hiệu quả và gần dân hơn. Đến nay, hầu hết các xã, phường đã kiện toàn tổ chức và đưa Trung tâm phục vụ hành chính công cấp xã đi vào hoạt động. Các thủ tục hành chính cơ bản như cấp giấy khai sinh, chứng thực, đăng ký tạm trú, đất đai, hộ tịch..., được thực hiện nhanh, đúng thời hạn. Bên cạnh đó, tinh thần phục vụ của cán bộ, công chức, viên chức được nâng cao rõ rệt. Từ chỗ chỉ quen với việc “quản lý hành chính”, nhiều cán bộ, công chức, viên chức cấp xã đã bắt đầu chuyển mình theo hướng “hành chính phục vụ”. Sự thay đổi tư duy này là một bước tiến quan trọng để mô hình chính quyền 02 cấp không chỉ là cải cách về tổ chức, mà còn là cải cách trong văn hóa công vụ.

Nhận định về cuộc cách mạng này, dự thảo Báo cáo chính trị trình Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng đã khẳng định: Kết quả cuộc cách mạng tinh gọn tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị cho thấy đây là một chủ trương rất đúng, rất trúng, gần dân, phục vụ Nhân dân tốt hơn, xuất phát từ tầm nhìn chiến lược để phát triển đất nước lâu dài, có ý nghĩa lịch sử, được cán bộ, đảng viên,

Nhân dân đồng tình ủng hộ, dư luận quốc tế đánh giá cao; các cơ quan, đơn vị, tổ chức trong hệ thống chính trị, nhất là tổ chức bộ máy chính quyền địa phương 02 cấp bảo đảm tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả, gần dân, phục vụ Nhân dân, sát cơ sở, cơ bản thông suốt, ổn định⁽²⁾. Đồng thời, tiếp tục hoàn thiện, triển khai hiệu quả tổ chức bộ máy mới của hệ thống chính trị; xác định rõ hơn chức năng, nhiệm vụ, phân cấp, phân quyền, phân công, cơ chế hoạt động, kiểm tra, giám sát và mối quan hệ giữa các tổ chức, cơ quan, đơn vị cả Trung ương và địa phương bảo đảm hoạt động thông suốt, đồng bộ, nhịp nhàng; nâng cao chất lượng, hiệu quả giám sát, phản biện xã hội và phát huy quyền làm chủ của Nhân dân.

Trong dự thảo Báo cáo tổng kết một số vấn đề lý luận và thực tiễn về công cuộc đổi mới theo định hướng xã hội chủ nghĩa trong 40 năm qua ở Việt Nam xác định quyết sách chiến lược để đột phá phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc là đã thực hiện cuộc cách mạng về sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị, xây dựng chính quyền 03 cấp, tổ chức lại không gian phát triển⁽³⁾.

Tuy nhiên, đến nay hệ thống thể chế và hướng dẫn thi hành sắp xếp, tinh gọn tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị cũng bộc lộ một số bất cập, vướng mắc. Một số quy định còn chồng chéo hoặc chưa kịp điều chỉnh theo mô hình chính quyền địa phương 02 cấp, khiến việc tổ chức thực hiện ở cơ sở gặp khó khăn. Một số thủ tục hành chính như đất đai, hộ tịch, đầu tư công..., chưa được quy định rõ ràng, dẫn đến tình trạng xử lý tùy nghi hoặc đùn đẩy trách nhiệm. Một số luật và văn bản hướng dẫn chưa kịp sửa đổi, gây mâu thuẫn và chồng lấn giữa cấp tỉnh và cấp xã trong một số lĩnh vực như giáo dục, y tế, tư pháp. Thực tiễn này đòi hỏi các bộ, ngành cần tiếp tục khẩn trương hoàn thiện thể chế, ban hành hướng dẫn cụ thể để đảm bảo thống nhất và hiệu lực thi hành. Ngoài ra, hạ tầng kỹ thuật, đặc biệt là hạ tầng dành cho chuyển đổi số còn yếu. Nhiều xã miền núi, vùng sâu chưa có đường truyền internet ổn định; phần mềm quản lý hành chính không đồng bộ giữa các tỉnh, dẫn đến khó khăn trong liên thông dữ liệu⁽⁴⁾...

3. Một số giải pháp tiếp tục hoàn thiện tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị trong bối cảnh mới

Một là, đẩy mạnh công tác truyền thông, nâng cao nhận thức của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức và Nhân dân về chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về sắp xếp tinh gọn bộ máy. Từng cơ quan, đơn vị phải lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện thật tốt công tác chính trị, tư tưởng trong cán bộ, đảng viên để thống nhất cả trong nhận thức và hành động, nắm bắt xu thế phát triển, đổi mới cách nghĩ, cách làm, nâng cao năng lực lãnh đạo, điều hành, phát huy tinh thần dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm để xây dựng thành công hệ thống chính trị của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân.

Hai là, tiếp tục nghiên cứu đổi mới, sắp xếp tổng thể tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị gắn với sắp xếp, kiện toàn giữa các cơ quan có vị trí, chức năng tương tự nhau thành một chỉnh thể thống nhất, bảo đảm sự tinh gọn, hoạt động có hiệu lực, hiệu quả. Hoàn thiện thể chế chính sách, pháp luật có liên quan đến tổ chức bộ máy và biên chế để cân đối và giảm chi ngân sách Nhà nước. Có chính sách hỗ trợ kịp thời cho đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức thôi việc theo nguyện vọng do ảnh hưởng của việc sắp xếp tổ chức bộ máy.

Ba là, tiếp tục nghiên cứu, hoàn thiện mô hình tổ chức chính quyền địa phương 02 cấp, trọng tâm là số hóa quy trình, đơn giản hóa thủ tục, mở rộng phân cấp, phân quyền gắn trách nhiệm giải trình, đo bằng mức độ hài lòng của người dân, doanh nghiệp. Thực hiện tốt quy định về tiêu chuẩn - phân loại đơn vị hành chính, phân loại đô thị theo hướng tổng thể, liên thông, khả thi, tạo không gian phát triển mới cho cấp cơ sở, để chính quyền cơ sở không chỉ là nơi thực thi nhiệm vụ, phục vụ Nhân dân, mà còn là nguồn sáng tạo vô tận trong phát triển đất nước.

Bốn là, tập trung, sắp xếp lại tổ chức bộ máy cơ quan hành chính địa phương các cấp theo tiêu chí có tính chuẩn hóa các tổ chức thuộc cơ cấu bên trong cho hợp lý, phù hợp với chức năng, nhiệm vụ theo đối tượng quản lý, bỏ tổ chức trung gian. Thực hiện chuyển đổi biên chế giữa các khu vực hành chính với đơn vị sự nghiệp theo định hướng xã hội hóa

một cách phù hợp, có hiệu quả. Đồng thời, thu gọn về số lượng các đầu mối tổ chức và nâng cao chất lượng của tổ chức bộ máy, biên chế, bảo đảm hoạt động có hiệu lực, hiệu quả hơn.

Năm là, đẩy mạnh phân quyền cho cấp xã theo nguyên tắc bổ trợ, giao quyền chủ động cho cấp xã trong các lĩnh vực như quy hoạch và phát triển hạ tầng địa phương, quản lý tài chính và thu thuế, giáo dục và y tế cơ bản, cung cấp dịch vụ hành chính công. Đồng thời, chú trọng đào tạo đội ngũ cán bộ cấp xã có đủ trình độ quản lý tài chính, quy hoạch, hành chính công và công nghệ số. Tăng cường đầu tư ngân sách cho cấp xã để có đủ nguồn lực vận hành chính quyền và cung cấp dịch vụ công hiệu quả. Phát huy vai trò tự quản của thôn bản, khóm, ấp, đặc biệt trong quản lý công trình công cộng, tổ chức hoạt động văn hóa - xã hội, duy trì an ninh trật tự và giải quyết các vấn đề nội bộ.

Sáu là, tiếp tục hoàn thiện mô hình chính phủ điện tử, chính phủ số đồng bộ, hoạt động thông suốt, hiệu quả từ trung ương đến cấp xã, đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số quốc gia. Tiếp tục thực hiện cải cách hành chính, nâng cao chất lượng, hiệu quả cung cấp dịch vụ công trực tuyến trong mô hình chính quyền địa phương 02 cấp. Các cơ quan hành chính cần chuyển trạng thái từ xử lý công việc cho người dân, doanh nghiệp sang phục vụ người dân và doanh nghiệp./.

Ghi chú:

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.332.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Dự thảo Báo cáo chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng*, tr.14.

(3) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Dự thảo Báo cáo tổng kết một số vấn đề lý luận và thực tiễn về công cuộc đổi mới theo định hướng xã hội chủ nghĩa trong 40 năm qua ở Việt Nam*, tr.8.

(4) Nguyễn Sĩ Dũng, *Chính quyền hai cấp: Nhận diện những vướng mắc để hoàn thiện*, báo Tuổi trẻ cuối tuần, ngày 17/8/2025, tr.17.